

Kartlegging av enslige forsørgere med flere barn

NAV-notat nr. 6 2017

Dato: 8.12.2017

Analyser av Ivar Andreas Åsland Lima, Utredningsseksjonen, Arbeids- og velferdsdirektoratet. Fakta innhentet av Pål Aamodt med bidrag fra Siri Risnes og Lloyd Rudlende.

Datauttrekk av Ola Thune og Lloyd Rudlende.

Analyser er utført på oppdrag av Barne- og likestillingsdepartementet.

Innhold

Kartlegging av enslige forsørgere med flere barn.....	1
<i>Innledning.....</i>	<i>3</i>
Om oppdraget.....	3
Om kartleggingen.....	3
<i>Metode og data.....</i>	<i>4</i>
Fakta, tolkning og seleksjon.....	4
Data og registre som benyttes i analysen	5
<i>Resultater.....</i>	<i>6</i>
Tidligere studier	8
Resultater.....	8
Oppsummering	12
Litteraturliste	14

Innledning

Kartleggingen er utført av Kunnskapsavdelingen i Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV) på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet (BLD).

Om oppdraget

Bakgrunnen for oppdraget er et representantforslag på Stortinget, med forutgående brevutveksling mellom Stortinget og BLD. [Dokument 8:39 S \(2015-2016\), Innst. 368 S \(2015-2016\)](#)

Representantforslaget endte i Stortingsvedtak 832:

«Stortinget ber regjeringen iverksette en leveårskartlegging om flerlingfamilier, enslige med flere barn i småbarnsalder, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, familier som har alvorlig sykdom hos foreldrene, og andre med spesielle omsorgsbehov.»

Fra [tildelingsbrevet](#) til Arbeids- og velferdsdirektoratet (side 15) og brev fra BLD til Arbeids- og velferdsdirektoratet 10.02.2017:

«Stortingets behandlet 2. juni 2016 Representantforslag om nye tiltak for å sikre hjelp og støtte til flerlingfamiliene»...«Direktoratet bes gjennomføre en slik kartlegging. BLD vil komme tilbake til dette oppdraget i eget brev.»

Om kartleggingen

Direktoratet har benyttet statistikk og data fra NAVs egne registre. Direktoratet har lagt hovedvekt på punktet om flerlingfamilier. De andre punktene, enslige med flere barn i småbarnsalder, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, familier som har alvorlig sykdom hos foreldrene, er prioritert i synkende rekkefølge. Andre familier med spesielle omsorgsbehov utgår ettersom NAV ikke vet hvordan en kan definere en slik gruppe med bruk av registerdata.

I dette notatet beskriver vi enslige forsørgere med flere barn.

Direktoratet har ikke gjennomført noen spørreundersøkelse, men tar utgangspunkt i NAVs egne registre for om mulig å kunne si noe annet enn eksisterende studier.

Oppdraget vi fikk var å gjøre en leveårskartlegging av ulike grupper familier. Levekår er et sammensatt begrep som beskriver en rekke forhold ved folks liv. Statistisk sentralbyrå har gjennomført leveårsundersøkelser siden 1973. På temasiden om levekår og livskvalitet

oppgir de ni forskjellige dimensjoner av levekår: Politiske ressurser og deltakelse, økonomiske ressurser, trygghet, fritid, bolig og nærmiljø, arbeidsmiljø, arbeid og utdanning, sosiale relasjoner, helse og livskvalitet. Kartleggingen i denne rapporten er langt mer avgrenset enn den definisjonen av levekår som Statistisk sentralbyrå bruker. Vi kan kun undersøke enkelte aspekter ved familiens økonomi, yrkesdeltakelse og helse slik de fremkommer i våre registre. Vi kan derfor ikke snakke om levekår i tradisjonell forstand. Et særlig relevant tema som vi ikke kan undersøke er sosiale relasjoner og sosial støtte. For eksempel om enslige forsørgere i større grad får støtte og avlastning fra for eksempel besteforeldre eller annen slekt eller venner. Vi kan heller ikke beskrive den subjektive livskvaliteten til medlemmene av familien, og livskvalitet er noe av det som er viktigst for den enkelte. Ifølge Folkehelseinstituttet kan god livskvalitet bidra til «gode familierelasjoner, oppvekstkår, fungering i arbeidslivet, og til bedre helse i befolkningen»¹. Vi kan heller ikke gjenskape den relative lavinntektsgrensen EU60 for disponibel inntekt på husholdningsnivå som SSB har ansvaret for.

Vi mangler helsedata, utdanningsdata og subjektiv livskvalitet som for eksempel SSB har informasjon om gjennom blant annet sine levekårsundersøkelser. Målgruppene er definert slik det er mulig for oss med de registerdata vi har tilgjengelig.

Metode og data

Fakta, tolkning og seleksjon

Selv om vi her benytter paneldata, har vi ikke forsøkt å avdekke mulige årsakssammenhenger. Vi benytter paneldata til å til å følge gruppen enslige forsørgere over tid for å avdekke hvor mange i gruppen som endrer situasjon over tid. Vi benytter også dataene til å beskrive situasjonen til enslige forsørgere som har ett barn på 5 år.

Vi vil også nevne at mottak av sykepenger, arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd ifølge loven viser graden av arbeidsevne eller funksjonsevne i forhold til kravene i arbeidslivet, selv om helsetilstanden (sykdom, skade eller lyte) må være en årsak til dette. Mottak av slike ytelser er altså ikke bare en indikator på dårlig helse. Det er i tillegg et uttrykk for at personen har søkt om ytelsen. Det kan være andre mødre med like dårlig helse som ikke har søkt om ytelsen. Mottak av helserelaterte ytelser kan handle om ulike push- og pull-faktorer som ikke kun har med helse å gjøre. At du har et dårlig arbeidsmiljø, fysisk krevende jobb, lav lønn eller mistrives med arbeidsoppgaver kan være push-faktorer. Et barn med spesielle omsorgsbehov kan også være en push-faktor fordi det kan være vanskelig å kombinere en

¹ Faktaark «Fakta om livskvalitet og trivsel i Norge» hentet fra fhi.no 21.11.2017

krevene omsorgssituasjon med yrkesliv. Eksempler på mulige pull-faktorer i denne sammenheng kan være et ønske om å bruke mer tid på hjem og barn.

Data og registre som benyttes i analysen

Vi trakk et stort tilfeldig utvalg av mødre som fikk barn 2004-2008. For enkelhets skyld undersøkte vi om utvalget av mødre var registrert i folkeregisteret per januar 2009. 7,4 prosent var ikke registrert, noe som utgjør 12 011 mødre. Disse ble ekskludert fra datasettet. Sannsynligvis er dette fødsler i utlandet og der familien har innvandret til Norge etter 2009. Vi undersøkte deretter status i folkeregisteret til de resterende. 0,8 prosent var ikke registrert som bosatt, hvorav de fleste var utvandret og noen ganske få døde. Alle disse fjernet vi også. Utvalget ble redusert fra 163 160 til 149 914.

Tabell 1 Antall mødre i datasettet

År	Utvalg
2004	32357
2005	31883
2006	30603
2007	28354
2008	26717
Total	149 914

Utvalget inneholder fulltallige tvilling- og trillingfødsler og et stort tilfeldig utvalg litt under halvparten av enlingfødslerne hvert år. I analysene beskriver vi kun dem som er registrert i inntektsregisteret et gitt år. Antall personer i tabellene under er derfor noe lavere enn det som er oppgitt her.

Arbeidstaker-arbeidsgiverregisteret: Aa-registeret benyttes blant annet til å beregne avtalte dagsverk for aktive arbeidsforhold til sykefraværstatistikken hvert kvartal. Arbeidsforhold med minst fire timers gjennomsnittlig arbeidstid i uken skal registreres.

NAV's ytelser: Opplysninger om uføretrygd og arbeidsavklaringspenger er hentet fra NAV's registre over disse ytelsene. Opplysningene om ytelsene er oppdatert til og med september 2016. De med fødsel i 2008 kan vi dermed følge i 7 år etter fødsel, de med fødsel i 2004 kan vi følge i 12 år. Midlertidige helserelaterte ytelser før mars 2010 var rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad. Disse er slått sammen til én ytelse som tilsvarer arbeidsavklaringspenger i dag. Vi bruker derfor denne betegnelsen også før mars 2010.

Sykefraværregisteret: Fra dette registeret har vi hentet informasjon om avtalte dagsverk og om tapte dagsverk på grunn av sykefravær. Sykefravær har vi beregnet ved å dividere tapte

dagsverk på mulige dagsverk, uttrykt i prosent. I noen få tilfeller var tapte dagsverk høyere enn avtalte dagsverk, og da ble tapte dagsverk satt til samme verdi som mulige dagsverk. Sykefraværet varierer dermed fra 0-100 %, der 100 % betyr at det var like mange tapte dagsverk som mulige dagsverk. Videre brukte vi avtalte dagsverk til å lage et mål på yrkesdeltakelse. Vi har definert fulltids yrkesdeltakelse som 210 avtalte dagsverk eller mer per kalenderår.

Folkeregisteret: I NAVs versjon av Folkeregisteret, TPS, har vi informasjon om alle som bor eller har vært bosatt i Norge. Herfra har vi hentet demografiske opplysninger om kjønn, fødselsår, fødeland og status i folkeregisteret (levende/død/bosatt/ikke bosatt?). Fødeland har vi omkodet til en dikotom verdi der vi skiller mellom de som er født i Norge og de som ikke er født i Norge.

Ligningsregisteret: Registeret eies av Skattedirektoratet og benyttes av NAV i forvaltningen av ulike trygdeytelser. Herfra har vi hentet opplysninger om pensjonsgivende inntekt fra og med 2001 til og med 2015. Vi benytter to mål basert på dette: 1. Nivået på den pensjonsgivende inntekten, kodet om til antall «G», som står for grunnbeløpet i folketrygden (G). Fra 1. mai 2012 var grunnbeløpet på 82 122, men det justeres årlig. 2. En dikotom variabel som angir hvorvidt de har hatt inntekt på minst 2 G.

Et viktig mål på husholdningens levekår er økonomiske ressurser, som inkluderer disponibel inntekt og formue. Boligens kvalitet og verdi er også en viktig del av familiens samlede levekår. Vi har kun informasjon om pensjonsgivende inntekt. Pensjonsgivende inntekt gir ikke et riktig eller fullstendig bilde av disponibel inntekt. For det første er pensjonsgivende inntekt bruttoinntekt før skatt. For det andre er det flere aktuelle ytelser som ikke gir pensjonspeng, slik som for eksempel barnetrygd, uføretrygd, økonomisk sosialhjelp eller kontantstøtte.

Resultater

NAV har ikke husholdningsstatistikk, men kan gi et utvalg basert på forsørgere som mottar utvidet barnetrygd for ett ekstra barn.

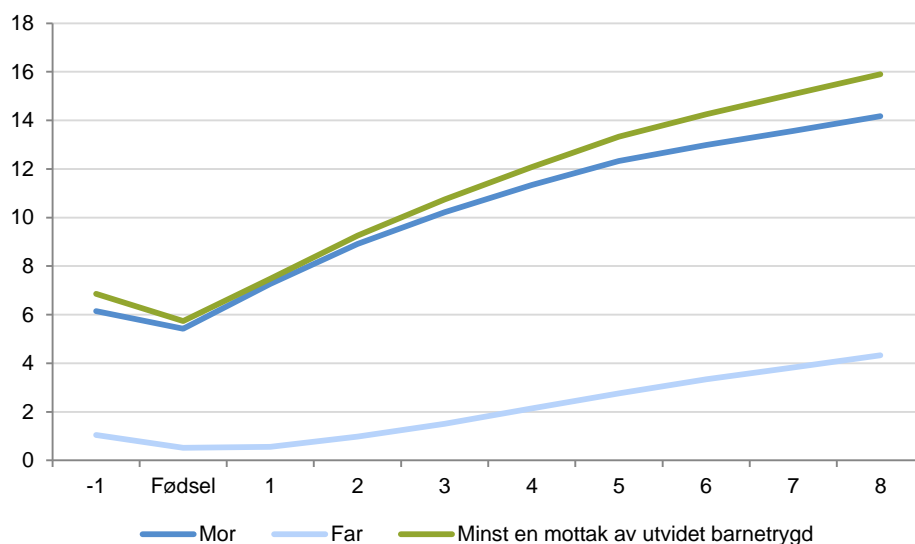
Her skal vi bruke omtrent det samme datasettet, bare med et langt større utvalg, til å undersøke levekårene til aleneforsørgere. Ved fødsel er det omtrent 8 prosent av mødre som er registrert som aleneforsørgere i vårt datasett. Vi har allerede vist at opp mot 20 prosent av parene som fikk barn i 2004 går gjennom et samlivsbrudd når vi følger dem til 12 år etter fødsel i figur 6. I vårt datasett er det på det meste 15 prosent av mødre som er aleneforsørgere. Det vil være en gruppe som har stabile samliv, en langt mindre gruppe som

er enslige forsørgere i hele perioden og en relativt stor andel som er enslige forsørgere over en viss periode.

Ved et samlivsbrudd kan enten mor eller far eller begge motta utvidet barnetrygd.

Dobbeltmottakere er tilfeller der foreldre som bor alene etter et samlivsbrudd, splitter barneflokket mellom seg, slik at minst ett barn bor hos hver av foreldrene.

Figur 1 Utviklingen i mottak av utvidet barnetrygd i utvalget som fikk barn i perioden fra 2004-2008

Når vi følger denne gruppen over tid merker vi oss to utviklingstrekk. For det første øker andelen enslige forsørgere raskt etter fødsel, for å så flate ut noe mot slutten av perioden. For det andre er det en konstant økning av fedre som er registrert som enslige forsørgere. Det kan både skyldes at fedre i større grad har delt omsorg for eldre barn enn for de yngste, samt en kulturell utvikling, med økende andel par som har en ordning med delt bosted etter samlivsbrudd. Hvem som er enslige forsørgere vil dermed avhenge av hvilket tidspunkt etter fødselen vi undersøker dette og etter hvilket år vi undersøker.

Enslige forsørgere er ikke en like klar kategori som det var en gang i tiden. Før betød det kvinner som forsørget sine barn alene etter en skilsmisse eller etter at ektefellen døde. I dag vil gjerne også far ha betydelig kontakt med barna etter samlivsbrudd. Barnas levekår vil da ikke bare være bestemt av morens ressurser, men i stor og økende grad også av farens ressurser.

Når det gjelder å beskrive enslige forsørgere med flere barn vil vi her avgrense oss til mødre som har minst ett barn fra før ved fødsel av nytt barn. Vi vil videre beskrive betydningen av antall barn. Vi skal studere to grupper.

1. De som er enslige forsørgere ved fødsel eller året etterpå og som har ett barn fra før.
 - a. Tilstand ved fødsel og når vi følger dem 4 år etterpå.
2. De som er enslige forsørgere 5 år etter fødsel

Tidligere studier

Inntekten og levekårene til enslige forsørgere er beskrevet i en rekke rapporter fra blant annet Statistisk sentralbyrå. Vi skal ikke oppsummere denne forskningen her. Her skal vi imidlertid fremheve at en vil få ulike svar om en studerer tverrsnitt av de som på et gitt tidspunkt er enslige forsørgere, eller om en tar utgangspunkt i en gruppe med enslige forsørgere og følger dem over tid. I rapporten «Inntektsmobilitet blant barnefamilier med lav inntekt 2007 til 2017» undersøker Statistisk sentralbyrå mobiliteten i ulike grupper (Epland 2016). De finner at det er en stor bevegelse inn og ut av lavinntektsgrupper. Hele 23 prosent av husholdningene har i løpet av et enkelt kalenderår vært under den relative lavinntektsgrensen på 60 prosent av medianinntekten. Samtidig er det bare 1,4 prosent av husholdningene som er under lavinntektsgrensen i alle de 11 årene de undersøker. Når de sammenligner to treårige perioder finner de at det er betydelig bevegelse inn og ut av lavinntektsgruppen mellom de to periodene. Den viktigste faktoren som forklarer det å havne i lavinntektsgruppen er samlivsbrudd, mens den viktigste faktoren som fører til at en husholdning forlater lavinntektsgruppen er det å inngå nytt samboerskap. Betydningen av samlivsbrudd og nytt samboerskap for husholdningens inntektsmobilitet er særlig stor blant de norskfødte i analysen.

Resultater

Tabell 2 Utvalg av fødsler fra 2004-08 og etter om mor var registrert som enslig forsørger ett år etter fødsel. Gjelder mødre med bosatte barn.

	Ikke enslig forsørger		Enslig forsørger		Total
	Andel	Antall	Andel	Antall	Antall
0 barn fra før	33,9	49483	4,4	6471	55954
1	35,6	52003	2,0	2857	54860
2	17,0	24867	0,8	1200	26067
3	4,2	6134	0,3	445	6579
4 eller flere	1,5	2208	0,2	244	2452
	92,3	134695	7,7	11217	145912

Totalt er det 7,7 prosent som er registrert som enslige forsørgere ved fødsel av alle som fikk barn i perioden 2004–2008 (tabell 7). 3,3 prosent av alle var enslige forsørgere med minst ett barn fra før. Av disse hadde 2,0 prosent ett barn fra før mens 1,3 prosent hadde 2 eller flere barn fra før.

Tabell 3 Alder og inntekt blant mødre med ett barn fra før som var registrert som enslige forsørgere ett år etter fødsel. Inntekt, yrkesaktivitet og AAP er registrert året før fødsel.

N=4 746

Mors alder	Mors medianinntekt i	Yrkesaktiv %	Mor AAP	Fars medianinntekt i	Fars inntekt	Andel utenlandsfødte
------------	----------------------	--------------	---------	----------------------	--------------	----------------------

	år	G	%	G	ukjent %	%	
1 barn fra før	28,9	2,2	60,5	6,4	4,5	5	16
2	31,2	1,9	54,6	6,4	4,8	5	20
3	32,6	0,7	39,8	6,2	4,2	6	28
4 eller flere barn fra før	33,7	0,0	27,6	6,4	3,1	6	43
Totalt	30,1	1,9	55,3	6,4	4,5	5,0	19

Kilde: NAV

Enslige mødre som hadde minst ett barn ved fødsel har lav pensjonsgivende inntekt. Halvparten av utvalget hadde en inntekt på 1,9 G eller lavere. Inntekten er lavere desto flere barn de hadde ved fødsel, og blant de med 3 barn eller flere var medianinntekten under 1 G. Dette må sees i sammenheng med at yrkesaktiviteten i gruppen er lav, og lavere desto flere barn mor har fra før. Yrkesaktiv er her definert som det å ha minst 10 avtalte dagsverk i løpet av ett år. 6 prosent av gruppen mottok arbeidsavklaringspenger året før fødsel. Fars pensjonsgivende inntekt er også relativt lav, men betydelig høyere enn mors. Halvparten tjener 4,5 G eller mer. Det er ingen klar sammenheng mellom fedrenes inntekt og hvor mange barn mor hadde fra før, med unntak av lavere inntekt blant de som fikk barn med mor som hadde 4 barn fra før. I den lille gruppen enslige forsørgere der mor hadde 4 barn eller flere er hennes medianinntekt 0 og hans medianinntekt er på 3,1 G. I sistnevnte gruppe er utenlandsfødte kvinner overrepresentert.

Tabell 4 Gruppen som var enslige forsørgere ett år etter fødsel og som hadde minst ett barn. Tilstand 4 år senere. N=4746

	Andel som fortsatt er enslige forsørgere %	Mors medianinntekt i G	Mor yrkesaktiv %	Mor med AAP %	Fars medianinntekt i G
2 barn	63,5	3,0	63,2	16,5	5,0
3	61,6	2,8	56,7	18,1	5,1
4	62,3	2,3	46,3	18,1	4,6
5 eller flere barn	64,3	1,6	33,2	20,1	3,6
Totalt	63,0	2,8	58,5	17,3	4,9

Kilde: NAV

4 år senere, det vil si 5 år etter fødsel, er det 37 prosent som ikke lenger er registrert som enslige forsørgere. Her er det ingen forskjell etter antall barn. Andelen yrkesaktive har økt

med 3 prosentpoeng for gruppen samlet sett. Men den største endringen for de enslige mødrene med flere barn er at mange har begynt å motta en midlertidig helseytelse. Økningen er på 11 prosentpoeng. Det er sannsynligvis et viktig bidrag til en betydelig økning i median pensjonsgivende inntekt for gruppen fra 1,9 G ett år før fødsel til 2,8 G 5 år etterpå. Den viktigste endringen for gruppen er imidlertid at 37 prosent ikke lengre er registrert som enslige forsørgere og dermed sannsynligvis har blitt gift eller samboere, noe som sannsynligvis øker husholdsinntekten til familien.

Under skal vi se på et annet utvalg. Her undersøker vi *alle* som var registrert som enslige forsørgere 5 år etter fødsel. Flertallet i denne gruppen har dermed vært sammen med barnets far ved fødsel, og deretter gått gjennom et samlivsbrudd mellom år 2 og 5 etter fødselen. Dette kan betraktes som et representativt utvalg av enslige mødre med ett barn på 5 år fra 2009–2013.

Tabell 5 Alle mødre i utvalget 5 år etter fødsel etter om de er mottakere av utvidet barnetrygd eller ikke

	Ikke enslig forsørger		Enslig forsørger		Antall totalt
	%	Antall	%	Antall	
1 barn	12,9	18838	5,5	7995	26833
2 barn	36,1	52513	3,9	5744	58257
3 barn	25,0	36354	2,2	3195	39549
4 barn	8,7	19147	0,8	1869	21016
5 eller flere	4,4	6414	0,5	734	21016
Totalt	87,1	126852	12,9	18803	145655

Kilde: NAV

5 år etter fødsel er 13 prosent av mødrene enslige forsørgere. Andelen enslige forsørgere med 2 barn eller flere utgjør nå 7,4 prosent av alle mødre. Andelen enslige mødre med flere barn øker dermed når vi følger denne gruppen mødre over tid. Merk at i denne perioden har antallet barn økt siden noen har fått nye barn.

Tabell 6 Mødre som er enslige forsørgere 5 år etter fødsel (N=18 803). Ved beregning av sykefravær er mødre som fikk barn i kalenderåret fjernet (N=13 100)

	Mors alder år	Mors medianinntekt i G	Yrkesaktiv %	Sykefravær %	Mor AAP %	Andel utenlandsfødte %	Fars medianinntekt i G	Fars inntekt ukjent %
1 barn	26,4	3,3	73,0	9,9	11,9	16,1	5,0	6,0
2 barn	29,0	3,7	72,0	11,3	12,7	13,0	5,4	4,1
3 barn	30,5	3,3	68,1	13,3	12,8	15,2	5,3	4,6

4 barn	30,8	2,5	58,0	12,6	14,4	21,4	5,0	5,4
5 eller flere	31,4	1,4	42,4	12,2	14,0	33,8	4,3	
Totalt	28,3	3,3	69,8	11,1	12,6	16,0	5,1	5,1

Kilde: NAV

Blant de som er enslige forsørgere 4 år etter fødsel er både medianinntekt og andelen yrkesaktive noe høyere enn blant de som var enslige forsørgere rett etter fødsel. Videre er andelen utenlandsfødte 3 prosentpoeng lavere, og gruppen var i gjennomsnitt 1,8 år yngre da barnet ble født (alder er her alder ved fødsel av barnet – ved å plusse på 5 får den egentlige alder ved måletidspunktet). Det viser at de som var enslige mødre ved fødsel skiller seg systematisk fra de som går gjennom et samlivsbrudd etter fødsel. I denne gruppen er andelen yrkesaktive lavere for enslige forsørgere som har 3 eller flere barn. Sykefraværet blant mødre som er enslige forsørgere er høyt, og gradvis høyere når vi går fra 1 barn til 3 barn eller flere.² Andelen som mottar AAP er generelt høyt blant enslige forsørgere, og andelen er noe høyere for de som har mer enn 1 barn. Igjen merker vi oss at fars medianinntekt er betydelig høyere enn mors, noe som ofte vil ha betydning for barnets levekår selv om mor er registrert som enslig forsørger. Blant de enslige mødrene med 3 barn er mors medianinntekt på 3,3 G, mens fars medianinntekt er på 5,3 G. Under beskriver vi samme data for kontrollgruppen, de som ikke var registrert som enslige forsørgere.

Tabell 7 Mødre som ikke er enslige forsørgere. 5 år etter fødsel (N= 126 852). Ved beregning av sykefravær er mødre som fikk barn i kalenderåret fjernet (N=97 271)

	Mors alder	Mors medianinntekt i G	Yrkesaktiv	Sykefravær	Mor AAP	Andel utenlandsfødte	Fars medianinntekt i G
1 barn	29,4	4,2	81,8	7,9	7,6	26,0	6,0
2 barn	29,5	4,4	85,6	6,7	5,5	15,2	6,4
3 barn	31,3	4,3	84,2	6,8	5,6	14,3	6,6
4 barn	31,8	3,9	77,9	7,1	6,0	17,8	6,4
5 eller flere	32,2	3,0	62,0	8,9	7,8	28,9	5,9
Totalt	30,4	4,2	82,7	7,0	6,0	17,5	6,4

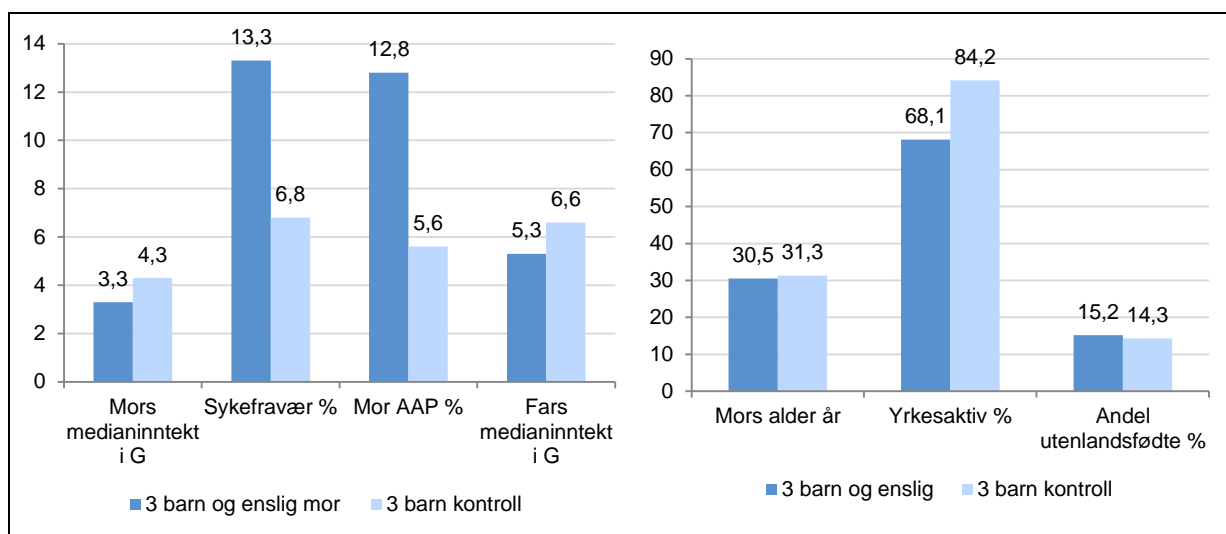
Kilde: NAV

I kontrollgruppen er andelen yrkesaktive betydelig høyere, og forskjellen i andelen yrkesaktive er størst blant de med minst 3 barn. Her er sykefraværet betydelig lavere, og forskjellen sammenlignet med enslige forsørgere er størst blant de med 2-4 barn. Blant mødre

² Ved beregning av sykefraværet har vi fjernet de som fikk barn samme kalenderår for å unngå å fange opp det graviditetsrelaterte sykefraværet.

som har samboer er sykefraværet lavere blant de med 2-3 barn sammenlignet med de med ett barn.

Figur 2 Forskjeller på flere variabler mellom enslige mødre og andre mødre med 3 barn – 5 år etter fødsel av barn.

Kilde: NAV

Her sammenligner vi enslige trebarnsmødre med trebarnsmødre som ikke er enslige forsørgere. De enslige mødrene og kontrollgruppen er relativt like når det gjelder alder og andelen utenlandsfødte. Men de er forskjellige når det gjelder pensjonsgivende inntekt, yrkesaktivitet og mottak av helse relaterte ytelser. På dette tidspunktet har trebarnsmødrene som er enslige forsørgere dobbelt så høyt sykefravær og det er over dobbelt så mange av dem som er mottakere av arbeidsavklaringspenger. Andelen som er registrert med avtalte dagsverk er 14 prosentpoeng høyere i kontrollgruppen enn blant de enslige mødrene. Vi har ikke forsøkt å avdekke årsaksrekkefølgen, altså for eksempel om sykefraværet øker når gruppen blir enslige forsørgere, eller om det er slik at de som har høyt sykefravær eller som mottar arbeidsavklaringspenger har større risiko for å bli enslige forsørgere.

Oppsummering

Vi har ikke forsøkt kausale sammenhenger når det gjelder hva som påvirker utfallene til enslige forsørgere med flere barn. NAV har ikke informasjon om disponibel inntekt for husholdninger, og kan derfor ikke gi en dekkende beskrivelse av utbredelsen av lave inntekter. Det vi kan fastslå er at 55 prosent av de som er enslige forsørgere ved fødsel, og som har minst ett barn fra før, er yrkesaktive året før fødsel. Blant disse er yrkesaktiviteten klart lavere blant de som har 3 barn eller flere fra før. Når vi følger denne gruppen med enslige forsørgere i seks (og fire) år frem i tid, finner vi at andelen som er registrert med noe yrkesaktivitet har økt med omtrent 3 prosentpoeng. Den viktigste endringen for gruppen er at

andelen mottakere av arbeidsavklaringspenger øker med 11 prosentpoeng og at andelen med samboer³ øker med 37 prosent.

Når vi undersøker gruppen som er enslige forsørgere 5 år etter fødsel finner vi at de skiller seg på flere områder fra de som er enslige allerede ved fødselen. Førstnevnte gruppe har blant annet høyere yrkesaktivitet og høyere pensjonsgivende inntekt.

De som er enslige forsørgere 5 år etter fødsel er kjennetegnet ved et relativt høyt sykefravær og en relativt høy andel som mottar arbeidsavklaringspenger sammenlignet med mødre med like mange barn som ikke er enslige forsørgere på samme tidspunkt.

- Blant de som var enslige forsørgere allerede ved fødsel og som hadde ett barn fra før, var medianinntekten lav, og lavere desto flere barn hun hadde fra før. Dette har sammenheng med at yrkesaktiviteten var lav, og lavere desto flere barn hun hadde før fødsel av nytt barn.
- Når vi følger gruppen som var enslige forsørgere ved fødsel over tid, økte andelen yrkesaktive kun med 3 prosentpoeng. De viktigste endringene for gruppen var en økning på 11 prosentpoeng i andelen mottakere av arbeidsavklaringspenger, samt at 37 prosent ikke lenger var registrert som enslige forsørgere. Den høye bruken av arbeidsavklaringspenger kan være et resultat av at gruppen benytter ytelsen som inntektssikring. Eller det kan være et resultat av at denne gruppen av ulike årsaker oftere har redusert arbeidsevne på grunn av sykdom, skade eller lyte. Etter vår oppfatning er den høye overgangen til arbeidsavklaringspenger blant kvinner som er enslige forsørgere et forhold som bør undersøkes nærmere. En bør da undersøke om arbeidsavklaringspenger for noen er blitt et alternativ til engangsstønad etter hvert som reglene for engangsstønad er blitt strammet inn.
- De som var enslige forsørgere 5 år etter fødsel skiller seg fra de som var enslige forsørgere ved fødsel. Førstnevnte gruppe er mer etablert i arbeidslivet, og har noe høyere medianinntekt, samt at det ikke er like sterk sammenheng mellom yrkesdeltakelse og antall barn som det var blant de som var enslige forsørgere ved fødsel.
- Blant de som var enslige forsørgere fem år etter fødsel sammenlignet vi enslige mødre med tre barn med en kontrollgruppe med tre barn som ikke var enslige forsørgere. De to gruppene har omtrent samme gjennomsnittsalder og samme andel utenlandsfødte. Vi fant da følgende forskjeller: blant de enslige forsørgerne er det dobbelt så høyt sykefravær, dobbelt så mange mottakere av arbeidsavklaringspenger og i snitt 1 G lavere pensjonsgivende inntekt. Vi vet

³ Vi antar at mødre som slutter å motta utvidet barnetrygd er blitt samboere

ikke om det høye sykefraværet er forårsaket av selve samlivsbruddet, eller om det skyldes andre faktorer. Tidligere forskning basert på norske registerdata har funnet at sykefraværet øker i forbindelse med samlivsbrudd, men har kommet til ulike resultat når det gjelder effekten på menn versus effekten på kvinner (Mastekaasa 2016: 139).

Litteraturliste

Epland, Jon (2016) *Inntektsmobilitet blant barnefamilier med lav inntekt: 2007 – 2014*. Rapport 2016/35. Oslo: Statistisk sentralbyrå

Mastekaasa, Arne (2016) «Kvinner og sykefravær». *Tidsskrift for velferdsforskning* 19 (2): 125-147